

HALADÁS

Társadalmi, tanügyi, közgazdasági és ismeretterjesztő közlöny.

Előfizetési feltételek:
Egész évre 6 frt. — kr.
Félévre 3 " — " —
Negyedévre 1 " 50 "
Egyes szám 10 kr.

Hirdetések díja:
4 hasábos petsor 5 kr.
Nyilttérben . 20 kr.
Bélyegdíj egyes hirdetésnél . 30 kr.

Szerkesztőségi iroda:
Főter 5. sz. a., hová a lap szellemi részét illető közlemények küldendők.

Megjelen:
Szurdán és Szombaton.

Kéziratok:
Vissza nem adatnak.

Kiadóhivatal:
VOLCZ B. könyvnyomdája. Mindennemű perzek hirdetések és reclamatiók ide intézendők.

Kolozsvár, május 16-án.

A handa-banda támadás, mely külügyeink vezetésével szemben az ellenzék kormányunkkal szemben intéz, valóban reá nézve meglepő volt a válasz, melyet a miniszter elnök adott az országház legközelebbi ülésében.

A válasz azt mondja:

„A monarchia külügyi kormánya feladatának tekinti megvédeni a monarchia érdekeit minden viszonyok közt és minden eszközökkel, ha békés uton nem lehet. „A san-stefanoi békének több pontjai vannak olyanok, melyeket a magyarosztrák monarchia érdekeivel megegyeztetni nem lehet.“

„Azon feltételek, a melyeket érdekeinkkel megegyeztetetőknek nem találunk, a Balkán félszigetnek keleti részében ép úgy megvannak, mint nyugati részében.“

„Soha semmi néven nevezendő alapja azon ismételt insinuatiónak nem volt, hogy az osztrák-magyar külügyi kormányzatnak szándéka lenne a Balkán félsziget nyugati részében eszközölni a parallel foglalás vagy compensationalis occupatio útján megegyezni abban, hogy a Balkán félsziget keletjén mi történjék, mert soha semmi szia alatt, semmi néven nevezendő lépés általunk a Balkán félszigetnek egyik vagy másik részében nem történhetik azon az áron, hogy érte belenyugodjunk, hogy a Balkán félszigetnek másik részében érdekeinkkel ellenkező alakulások előálljanak vagy fönntartassanak.“

„A kormány számára a parallel actio vagy compensationalis politika nem lehetséges.“

„A kormány szándéka Európával egyetértőleg járni el, hogyha ez nem sikerülne, bizonynyal kész lesz egyetértőleg járni el mindazon hatalmakkal, a melyek ezélatul ugyanazt tűzték ki maguknak, a mit mi.“

Hogy azonban addig is a végett, hogy a monarchia és ebben hazánk határa ellenséges meglepetéseknek kitéve ne lehessen, szükséges védelmi intézkedéseket tenni.“

Oly lefegyverzése ez az ellenségnek, minő mód ritkán mutatkozik.

Ezért van kormányunknak, s különösen Tisza Kálmánnak annyi ellensége, mert mindig kiveszi a fegyvert kezökből s azzal ugrasztja meg. Ürnenyi is megretírt.

E nyilatkozat után, mely valóban oly nagy fontosságú, tisztában vagyunk teljesen külügyi kormányunkkal, nincs más hátra mint támogatni olyan gyanánt, mely öntudatosan cselekszik, szem előtt tartva létérdekeinket.

— **A Konstantinápoly körül levő orosz táborban** nagyon harcias szellem uralkodik. Közelebb egy banketten az orosz tisztek fölköszöntéseket mondtak arra, a ki az első angol zászlót elveszi; arra, a ki az első angol hajót a levegőbe röpíti; a ki az első angol megöli, a ki az első angol ágyúleszereli stb. S mikor egy vendéglős angol mustárral kínálta az orosz tiszteket, azt arcába dobták. Totleben tábornok türethetlenné találja a helyzetet. Hadseregében roppant nagy a betegség létszáma. Egy ezredben 200 beteg is van. A mohamedán menekültek visszatérése nehézségekbe ütközik. Az orosz török bizottság 10.000 menekült küldött Drinápolyba és 5—6000-té Ázsiába. De mégis 150 000 maradt és éhhalál által folyton csökken. Ezer emberből naponta négy meghal.

— **A román kormány** — mint a „B. C.“ értesül — kijelentette, hogy az általános román vámtarifa életbeléptetése után eláll egyelőre attól, hogy áruk Ausztria-Magyarországból való behozatalánál azok eredetét bizonyító okmányokat követel, de egyideűleg arra hivat fel a román kormány külügyi hivatalunkat, indíttassanak meg minél előbb tárgyalások azon áruk megjelölése céljából, melyek bevitelénél azok eredetét bizonyító okmányokra szükség van addig míg ezen tárgyalások befejeztettek az eddigi eljárás fog fönntartatni.

— **A bozniai okupáció kérdésében** ámbár gróf Zichy Ferencz nagykövetség új utasításokkal ellátva, már több nap óta Konstantinápolyban idűz, újabb hírek nem érkeznek. Csak a londoni „Standard“ egy az angol kormányhoz közel álló lap, közli azt a kissé valószínűtlen hírt, hogy a török minisztertanács elhatározta, miszerint Ausztria-Magyarországtól fölvilágosításokat fog kívánni Bozniaira vonatkozó szándékai és katonai készületei felől.

— **A brassó-plojesti vonal** a jövő év vége előtt teljesen ki fog építtetni. Legalább a román kormány Budapestben járt megbízottja, Stourda biztosítá a magyar kormányt az iránt, hogy a nevezett vonal romániai predjálplojesti szakasza részben még az idűn, a jövő évi szep. haváig pedig az egész vonal elkészül. A vonal brassó tömösi magyar része még az idűn készen lesz.

GONDOLATOK.

Alfonzé Karr-tól

— Fordítja: Tussai G. —

Köztársaság: a közérdekben mindnyájok által választott legjobb kormányzata.

Az ember földmivelőnek született; erkölcsi és politikai tekintetben rossz hatást szűl, ha a vagyon és tisztesség, azaz: fösvénység és nagyravágyás által elvonjuk őket a székértől és mezőtől. Téves nézet az, hogy a vidéki gyermekeket csak

azért neveltessük, hogy aztán légkörűkből elvonjuk. Senki sem oly tudós, hogy ne lehessen földmivelő s csaknem senki sem eléggé az. Az nem elég, hogy idűnként egy értekezést tartunk a földmivelésről; gyakorlatilag kell alkalmazni az abban érintett elveket.

Lajos Fűlep menekűlőben volt. Bizonyos ideig Lamartite csaknem egyedűl tartotta a bátorságot Franciaországban, és sokan hitték, hogy el fogja árulni a dolgok új rendjét; mikor aztán látták, hogy ez nem áruló, megvonták tőle becsűlésűket, és bizalmukat. Magán életbe vonult; előbb védelmeznie kelle magát. Kinyomatták, hogy milliókat lopott; bebizonyítá, hogy nem lopott semmit. S valóban, ha lopott volna, legalább remélhették volna az emberek, hogy így másod kézből ellop-hatják legalább felét; de ő bebizonyította, hogy — ellenkezőleg — telyesen tönkre ment, és könyvek írásához kezdett, hogy hitelezűit fizethesse, s élhessen.

Fűleg az uralkodókra mondott dicséreteknek csak akkor van értéke, ha a dicsérű és dicsért jellemei kezességet nyujtanak arra nézve, hogy az első ellenkezőleg is nyilatkozott volna, ha így érez, a második pedig ezt megengedte volna.

Soha se volt oly könnyű a kormányzás, mint ma. Régen nagy gondal kellett kutatni, hogy miféle pénzzel lehetne az egyéneket megvesztegetni; ma mindenki pénzt kíván.

Az ábrándozók szerint a tenger kissé anyagiasabb, hozzáférhetőbb ég, mint a magasban levű. Az alsó ég, e tűkűr, melyben a magas ég saját örűklétartű szépségűt nézegeti, épen úgy bizonytalanságokkal, titkokkal telt, mint az; épen úgy látszik határtalannak, mint az; épen úgy rejti a tudomásunkon kívül állű dolgokat, mint amaz.

A mit a tudosok a gyermekekkel szemben tesznek, azt teszik mindennel, a mihez érnek. Mindent unalmassá, szárazzá, rideggé, önhitté tesznek.

A virágokat présbe szorítják. Nézd el a tudóst, mikor az egy mosolygű rétre, vagy illatos kertbe lépik, s halgasd meg; el fogsz borzadni a kerttűl és réttűl.

Az ember, a természet királya

azt hiszi, hogy az ibolya csak azért van teremtve, hogy a nő nagy csűk-rokat szakgassan belűle.

Van vagy tizféle hernyű, mely — mielőtt lepkévé lenne — elrágja az ibolyákat; s teljes joggal teszik. Az ember felkiált „Az ibolyát feyegtetk, ellepik!“ S keresztres háborut hirdet a szép sötét, sárga, naracsszűnű lepék ellen, melyek tulajdonképen törvényes urai az ibolyáknak.

Hasonlóan élűdi növényeknek nevez olyanokat, melyek teljesen ott-hon vannak, s visszatörölhatnák e jogtalan elnevezést.

POLITIKAI HIREK.

Ó-Boszniaiban kitűrt a mahomedán fölkelés. A fölkelűk visszaverték a Vranjánál átűrt rácz hadakat s a Zeleznicza folyűn átkergették. Nis, Prokopolye és Kursumlyénél fölkelű arnauta-csapatok tűntek föl, melyek a rácz őrségeket szétverték, az élelmi szállítmányokat elvették s a táviradűsszekűttetéseket elvagták.

A román fejedelem legközelebbi szombaton nagy hadi tanácsot szűndékszik tartani Krajovában.

A muszka hadak visszavonulását nem politikai, hanem strategiai szentpont indokolja. A ruméliai fölkelés végzetessé tette a muszka hadsereg helyzetűt a Balkánokon túl, Totleben tábornok ennűlfogva Drinápolyba vonja össze a Balkánon tűli hadsereg zűműt s Drinápolyt a katasztrűfák esetűre menhelylyé teszi, amennyiben rendkivűl megerűsítette s egy évre élelemmel láttá el.

Salit pasa, a gallipoli kerűletben összepontositott törűk csapatok parancsnoka, ide érkezett, a szultánnak és a hadűgymiszteriumnak jelentést tett az ujonnan emelt erűditésekrűl és a jelentés szerint a Victoria-Sultan-Bolair-Napoleon vonal bevehetetlen.

Odessában az utűbbi napok óta megkettűzűtt erűlylyel dolgoznak a parti útegek megerűsítésén. A tenger-nagyi hivatalban mindennap tanácskoznak; a tanácskozás tárgya: végleges megállapodás a fekete-tengeri flotta működéseirűl háboru esetén.

A „Havas úgynűkség“ jelenti: Totleben tábornok kijelentű, hogy a rhodophegysűgi fölkelűk ellen szűguru rendszabályokhoz fog nyulni, ha nem sikerűl a fölkelűst elfojtani. A lázadok fölkelűse folytán a muszka Batum melletti pozicűi fenyegetve vannak.

Bécsben a képviselűházban Wolski indítványba hozta a Bosznia occupatűjára vonatkozű válasz tárgyalás at, az indítvány nem részesűlt kelly, tá-mogatásban.

A békés irányt követő „Börzenzeitung“ a többi lapokkal szemben azon panimistikus nézetnek ad kifejezést, hogy Suvaloff gróf küldetése véletlenül nem egyezik meg a moszkvai társulat felszólításával egy flotta szervezésére való gyűjtéssel és a parancsnok kineveztetésével a partvidékek védelmére. A „Börz. Zeit.“ mondja: Ha a helyzet óvintézkedéseket igényel, másrészt az is kívánatos, hogy egyetértés jöjjön létre.

A budget-bizottság elfogadta Giskra jelentését a 60 millió költségről rövid vita után, melyben Lehaupt Skene Dumka és az előadók vettek részt.

Broy gróf indítványára Vilmos szerencsés szerencsétlensége alkalmából Te Deum tartott. Jelen voltak: a külügyminiszter, a fejedelem hadsegédei s az összes diplomáciai ügyvivők.

A „Times“ cikke Tisza Kálmán beszédével foglalkozik, azt méltóan állítja s azt hiszi, hogy Muszkaország el fogja veszteni a beszéd után illúzióit, mi a diplomáciai alkudozások menetére nagyon jó befolyást fog gyakorolni.

A Bulgáriában időző finn ezredek a hazai pontok védelmére Muszkaországba rendeltettek.

Montegrót Ausztria-Magyarország elzárta a tengertől. Összes közepentengeri hadihajói Montenegró ellen rendeltettek. Három hadihajó Ragusa alatt, négy Kattarónál horgonyoz. — Az angol-olasz szövetségnek jelöltek, hogy az itteni muszka követ áruba bocsátotta olaszországi vagyonát.

Kiállítási levelek.

Páris, Május 6.
(Vége.)

A walesi herceg nagy érdemeket szerzett magának a jökor érkezett vendégek előtt; oly fáradságtalanul dolgozott az ázsiai esoda világ kiállításán, mintha az által akarta volna megérdemelni ama lovagszobrot, mely a nagy kupola-esarnokban van felállítva, s mely később Indiában fog pompázni látogatóinak emlékére.

Ezek az indiai kardok arany tokja-

ikkal, ezek a hosszú puskák művészi-
leg faragott tusaikkal, ezek az értékes
és bizarr alkatú vallások jelvények —
önként átviszik a képzeletet a távol In-
diák hazájába, hol épen most készül
200 000 napbarnított harezos az európai
háborúra.

A több ezer látogató legnagyobb
része az első napokon a bejáratú esar-
nok kincseit szemlélte meg. E esarnok-
ba egy belső kerten át jutnak, mely-
nek berendezése, ép úgy mint a Mars-
mező és a Trocadero-palota kertjéé,
járta és műzélssel bíró kertészek mun-
kájára vall. A figyelemreméltó műtár-
gyakori kívül különösen érdekesek a
megtekintésre a nyilvános épületek, (is-
kolák javító-házak, mérnöki munkák)
tervezrajzai. Bámulatra ragadják a nézőt
a Páris környékén termelt zöldségek
kiállított példányai is.

Építészeti mintagyűjteményeknek
lehet nevezni a különböző nemzetiségek
kiállítási épületeiből álló utca sort is,
melyben a bejáratú az egyes nemzetek
osztályaiba különböző homlokzatok jel-
zik. Mindenki e odálja a belga homlok-
zatot gazdag márvány-műveivel; részem-
ről azonban a pálmát az egyszerű nemes
és izléses, osztrák-magyar homlokzatnak
nyújtanám. A francia lapok ezt „hideg“
nek találják, nekik az nagyon korrekt
stylű, nagyon az „egyszerű szép“ elvei
szerint van építve.

Sehol sem oly szembeötölő a francia
építészet azon felteni való irányzata,
hogy a szigorú styl-szabályok mellöztes-
senek, s bizonyos napi divat állítások
azok helyére, mint a kiállítási épületek-
nél. A francia építészet különféle styl-
fajok elemeit és motívumait egyesíti
tisztán, vagy elkorcsosult alakban; ön-
kényűleg kombinál bizonyos, bizarr ve-
gyülékelt, az ivből, oszlopból, a kupo-
lából stb. és büszke ezen mindenestre
ephemer, de új-stylű teremtményeire.
A Trocadero-palota nehezen osztályoz-
ható galleráival és tornyaival elég pél-
da erre. Valamint nem szeretik a fran-
ciák a ruházatban az antik viselet egy-
szerű, természetes rávevését, s szét
szabdálás és újra összevarrás által igye-
keznek újabb és újabb hatást előidézni
épen úgy tesznek most az építkezésben.

Emlékeztet ez azon festőre, ki az-
zal bizatott meg, hogy fesse le valamen-
nyi nemzet ruha-viseletét. Midőn a fran-
cia viselet festésére került a sor, ag-
gódní kezdett a felett, hogy a festendő
ruházat csakhamar elfogja veszteni di-
vatját. Kaptá hát magát és a franciát
ruha nélkül, hóna alatt egy csomaggal
festette le s úgy magyarázta meg a dol-

got megbízójának, hogy abban a cso-
magban van a francia legújabb divatu
ruhája. Talán bizony egy ilyen csomag-
ban akarnak a jövő franciái némely
mostani építészeti produktumot magok-
kal vinni?

Mindazáltal a Trocadero építménye
szolid és tartós; ezt az egy két épít-
szeti bünt meg fogják a franciáknak bo-
csátani a valóban nagyszerű s egészben
véve mégis csak szép vállalat emléke-
zetére.

Germania asszonyosság még nagyon
hátra maradt toiletté-jével, a miről azon-
nal meggyőződhetünk, mihelyt öltöz-
jébe, kiállítási esarnokába lopva egy
pillantást vetünk. A legtöbb néző azon-
ban szívesen hagyja oda a festett és fa-
ragott pompát, hogy szemlélje az élő,
emberi tevékenységet. Urak és alsóbb
osztályiak sűrű tömegei csoportosulnak
a hátsó teremben, hogy ott az „Articles
de Paris“-t készítő nyilvános munká-
ját nézzék, Legmértöbb tanulmánya az
embernek az ember, gondolják magokban
az angol bölesésszel. Krantz ur különben
miudenütt nyújt rá alkalmat, hogy a párisi
munkásokat a látogatók dolgozásuk köz-
ben láthassák. Adja isten, hogy két hó
mulva elmondhassuk a kiállításra, hogy
„jól sikerült.“ N. H.

Levelezés.

Gy.-Fehérvártt, Május hó.
(folytatás és vége.)

Tessék most egy szabadlevélű,
pártok felett álló, felvilágosult főnök
közönségi állásra pályázni! Tudtommal
nem a hitvallás, ha nem a képzett-
ség s hazafiság teszi alkalmassá a
pályázót. Oh de itt nem úgy van!
Egyik fél a római curiának hívét
látja benne, a másiknak nem eléggé
hora-ista, az egyiknek orthodox, at
másiknak igen liberalis. Sokat gon-
dolkoztam mikép lehetne egy új val-
lást alakítani, melybe mint az öt fe-
lekezetet bele lehetne vonni. Én meg-
találtam az új vallást, — most az a
kérdés követnek-e?

Az én vallásom, — a korszülte
viszonyok tekintetbe vételével — a
a legbiztosabb és legcélravezetőbb.
Neve: a becsületesség vallása.

Ebben van minden vallás
alapja, minden hitágazat sarkköve,
benn van a fajok s felekezetek kö-

zelítő és kibékítő erénye s hatalma.
Benne van a politikai meggyőződés
első feltétele is. Istenem, ha össze-
gyűlnénk s összetartanánk mily ha-
talmos testület lennénk. Nevünk di-
szesen hangzana kelettől, nyugatig s
ujjal mutatnának reánk: „Íme a be-
csületes emberek társasága!“

Magyarországnak legnagyobb át-
ka a felekezetiesség. Volt idő, midőn
ennek elejét lehetett volna venni.

Dicső királyunk Szent-István
vagy az utánna következők — az
első századokban — ha egy magyar
keleti egyházat alapítottak volna, ma
román testvéreinkkel vérkeresztelés
következtében saját vércsejeink kö-
ne össze. Ha továbbá királyaink a
vallás felekezetek keletkezése idejé-
ben házasságot, mint az állam léte-
lének főtényezőjét, polgári actusnak
deklarálván felmentik a vallás nyüge
alól, megvagyok győződve, hogy a
mint bizonyos; hogy ez, az előbbi
időkben hatalmunkban volt, ép oly
bizonyos hogy ma vallási kérdés sem
lenne.

A mit elődeink nem tették azt
mi megtehetnők. Behozhatnók a pol-
gári házasság kényszerét. Behozhat-
nók, csak az a szerencsétlenségünk,
hogy egyszer igen nagy katho-
likus, másszor protestans a mi-
niszter elnökünk. Jó lenne már most
megpróbálni más vallású miniszterek-
kel is. Én azt hiszem, hogy ha már
annyi vallásunk van, szabadlevélű do-
log lenne a felekezetiességeket rendre
megpróbálni s a legszabadlevélűbnél
megmaradni. Tkt. Szerkesztő úr! Va-
sárnapi elmékedésnek ennyi egye-
lőre elég lesz. Legközelebb tudosi-
tani fogom a villággá kürtölt váre-
rösítésünkről valamint a városi válasz-
tásokról is.

Annyit megsughatók már most
is, hogy a várerősítésből annyi igaz,
hogy 2000 darab gyalog toló jármü-
vet másképp dargoneát s ugyanynyi
kapát, ásót küldött a hadügyminis-
terium hogy legyen láttatja a mi vár-
erősítésünknél és ne legyen láttatja
a Boszniába való berukkolásnak. A
városi választásokról pedig irhatom,

TÁRCZA

OROSZORSZÁG ÉS AZ Ó VILÁG.)

(„L'Homme“-ból.)

— Herzen G. után: Tussai G. —

Az ön nézete szerint mi Orosz-
ország jövője?

Én valahányszor ilyen kérdésre
akarok felelni, mindannyiszor egy
kérdéssel felelek. S jelen esetben ez-
zel: Európa képes-e társadalmi új-
alakulásra, vagy nem? E kérdés
komoly! Mert ha az orosz népnek
csak egy jövője lehet is, az orosz
császárságra nézve két lehetőség fo-
rog fenn; s hogy a kettő közül mely-
lyik teljesül: ez Európától függ.

Nem úgy tetszik, hogy Európa,
ugy, a mint most van, bevégezte
szerepét; a felozlás sebes léptekben
történik 1848 óta.

E szavak ijesztők, s kétségbe-
vonatnak, mielőtt megdondoltatnának.

*) E cikket Herz n Sándor orosz sz/műzött
1854-ben írta Londonból egy barátjához levél
alakjában.

Az bizonyos, hogy nem a népek,
hanem az államok pusztulnak el; a
római, keresztény, hűbéri, parlamen-
taris, monarchikus, vagy, köztársá-
sági institutiók: az mindegy.

Európa mulhatatlanul átalakul,
szétmállik, hogy új combinációk alá
essék. Ily uton lett a római világból
is keresztény Európa. Előbb meg-
szűnt az lenni, a mi volt; s csak
mint egyik — legtevékenyebb — erő,
olvadt bé az új világ alakzatába.

Az európai világ napjainkig csak
reformatiokon ment keresztül; az új
állam alakjai érintetlenül maradtak:
a részletek javítását a meglevő ala-
pokon folytatták. Ilyen volt a Luther,
s ilyen az 1789-ik év reformatiója.

De nem ilyen lesz a társadalmi
forradalom.

Elérkeztünk a feldozás szélső
határához; lehetetlen mozogni a régi
formák közt a nélkül, hogy szét ne
robbantsuk azokat.

A társadalom által felolvasztott
egyéniesség, az esetleges és monopo-
lizált tulajdon szentesítése, és a leg-

kizárólagosabb dualismust megszen-
telő vallás római eszméire alapított
állam a jövőnek csak hulláját, s ha-
lála által emancipált chemiai alkat-
részeit hagyhatja.

A socialismus tagadása mindan-
nak, mit a politikai köztársaság e
vén társadalomból megtartott; ez az
ember földi, ég nélkül való vallása:
kormány nélkül levő társadalom, a
christianismus befejezése, s a forra-
dalom magvalósítása.

A Krisztus tana a rabszolgából
az ember fiát, — forradalom a fel-
szabadultból a polgárt csinálta; a
socialismust pedig ebből embert akart
csinálni. A Krisztus tana az ember
fia előtt eszményül isten fiát mutatja
fel; a socialismus tovább megy: a
fiat nagykorusítja . . . s mint ilyen,
az ember isten fiánál több, — ön-
maga akar lenni.

A társadalom és egyének, —
sőt még egyének közt fennálló vi-
szonyok is gyökeres változás alá kell
hogy esenek. A nagy kérdés tehát
ez: lesz-e a germano-romai népek-

nek elég erejük, hogy e változást ki-
allják? s beáll-e ez most?

A társadalmi forradalom eszméje
európai. De ez nem teszi azt, hogy
a nyugotti népek lennének legképe-
sebbek annak megvalósítására.

Krisztus tana csak keresztre fe-
szítettett Jéruzsálemben.

Európa sokkal gazdagabb, sem-
hogy mindenét koczára tenné; sok-
kal több megtartanivalója van, felső
rétegeiben sokkal miveltebb, az al-
sókban miveltebb, semhogy teljes
erőből rohanjon ily gyökeres forra-
dalomba.

Európában republicanus, monar-
hista, deista városi polgár és mezői
gazda, mind conservatívek. Csak a
munkások forradalmárok.

A munkás megmentheti az ó
világot egy nagy szegénytől, s nagy
bajoktól. S ha az ó világot ez menti
meg, egy napig se éli túl önmagát.
Mert ekkor a militans socialismus
kellő közepében leszünk, s a kérdés
tényleg meg lesz oldva.

hogy valahára ki lesz tűzve s hogy a városi polgárságban élénk pezsgés mutatkozik, benézni a culisszák mögé, mely culisszákot a t. c. előjáróság működésének elfedezése tekintetéből féltékenyen őrzött. Ma csak egy hangot lehet hallani és ez egy német költő utolsó szavaiban foly össze s ez: „Mehr Licht!“ Több világosságot! Én részéről a városi ügyek eddigi kezelésére s annak vezetőire nézve Ciceroval tartok, ki a gyomnak teljes kiirtására a legerősebb gyógyszert ajánlja, mondván: Carthaginem delendam esse censeo!

Honfi üdvözléssel

nem r. l.

H i r e k .

— **Hatalát** ohajtják felléptetni a volt aranyoszek egyik kerületében képviselőjelöltnek. Orbán Balázs itt jártában ez ügyben mozgott s iparkodott a talajt előkészíteni. Nem ismerjük Hatala politikai nézeteit és a volt aranyoszeket sem ismerik; nem hisszük azonban hogy szavazókat kapni tudna ott, a hol nagyon is tudják mi a szavazat.

— **Iskolai examen** volt mult esü törtökön a kövendi községi iskolánál. A examen a templomban folyt le, mely a hallgatósággal megtelt. Az iskola iránt ily érdeklődés páratlan. A gyermekek előmenetele meglepő; tisztaság, rend mind azt bizonyítják, hogy a tanítók kötelességüket teljesítették. Az iskolaszék minden egyes tanúja rendkívüli odaadással szolgált a tanügynek s ezen erőnek kölcsönös közrehatása tudta előteremteni a legszebb eredményt. A gyermekek között 20 fit. jutalom osztott ki, a község s egyes buzgó tanúgy barátok által adományozva. Delután a gyermek sereg részére játék-és tánczenedtetett. Kövendőnek valóban szép ünnepe volt, emlékezetes, a nép is ünnepe. — Ez eset eszünkbe juttatja Schveicznak a tanúgy iránt lelkesült népét. S ez az eredmény mindenütt a hol minden erő közre hat, a hol tudják hogy nem idegenek, hanem saját gyermekeik oktatásáról van szó s az iskola, nem a kormányé, hanem községé. Áldott legyen Kövendő nemes példáért.

— **Dér volt Torozkó környékén** a hó 11-re virradólag, kárt nem tett, a a paszulyt rongálta meg egy kevéssé.

De a munkás is elnyomható, mint a juniusi napokban történt. A visszatorlás még kegyetlenebb, retentőbb leend. S ekkor megtörténik, hogy az ó világ szétmállása egy másik ajtón lép be, sőt a társadalmi eszme megvalósulása is egy más világon áll elő.

Tekintsétek meg csak kissé azt a végtelen síkságot, mely Európa két oldalán nyakcsigolyáknál fogva függ össze. Miért, hogy azok oly nagyok? mire készülnek? mi azon működési, növekedési ösztönük, mely azokat heviti? Ez egymással ellentétben álló két világ, melyektől némi hasonlatot még se tagadhatunk meg: az Egyesült államok, és Oroszország.

Senki sem kételkedik abban, hogy Amerika Európa haladásának folytatása, s Amerika kész arra, hogy Európát fogadja, a társadalmi eszméket megvalósítsa; de ő nem jó el, hogy lerombolja a vén épületet . . . nem hagyja el termékeny rónáit.

(Folyt. köv.)

Vetéseink gyönyörűek, gyümölcsben a hernyó sok kárt tett, azonban lez az is elég; szőlő szép; olyan év lesz ez, ha elemi csapás a calculust össze nem rongálja, milyent anyi rossz év után méltán várhatunk, hogy meg telik eszünk, kasunk, pinczénk, az áldással. Adja Isten!

— **A sós fürdőhez** az omnibus közlekedés megnyit, s e fürdőnek már is sok vendége van naponként. Oly rekkenő meleg napjaink járnak, hogy a fürdést már az Aranyos folyóban is megkezdték — szóval mi már a víz alá menekülünk. Eső nem ártana.

— **Vilmos császár**, mikor a merénylet után a palotába ért, ezt mondta: „A hársak alatt löttek; reám-e vagy másra nem tudom; de sértetlen vagyok.“ Este pedig az udvari ebédre gyült társaság előtt így nyilatkozott: „Nem értem mit akarnak tőlem, s miért tör életellen egy ismeretlen ember. Hiszen én nem adtam okot gyűlöletre.“ Az első pillanatban, mikor a lövés történt Vilmos császár meglepetve nézett körül; azután, mikor észre vette, hogy ez merénylet volt, arca elhalaványult. Meglátszott rajta, hogy mélyen megvan rendülve. Láttá, hogy vadássza miként fogta meg a gyilkost, s aztán megparancsolta a kocsisnak, hogy gyorsan hajtson a palotába.

— **A nem égben kötött házasságok.** A bécsi országos törvényszékénél a mult évben 189 házassági elváltást hagytak jóvá. 129 esetben mindkét fél beleegyezése következte, 29 esetben a férfi vétsége miatt, 5 esetben a nőé miatt, és 7 esetben a különös hiába miatt. Az elváltak közt volt egy házaspár, ki 30 egy másik, ki 29 évig élt együtt; a többi 187 házaspár azonban a boldogító hymen-láncot alig viselte 5—6 évig. Öt házaspár, ki 1877-ben kelt össze, ez évben fel is bontották házasságukat. Az elválasztott férjek közül a legidősebb volt: 62 éves; a legifjabb: 23, neje 24 éves. A elvált nők legöregebbje 67, férje 41 éves volt; — a legifjabb: 19, férje 25 éves.

— **Egy ferencrendi szerzetes.** Ama három szerzetes közül, a kik Bathyány Lajos gróf holttestét elrejték, ma már egyik sem él. Ezt az állítást közzölték az összes lapok ama tudósításban, mely a ferencrendi szerzeteseknek kriptájában emelt emléktábla fölavatásáról szólt. Ez az állítás tévedés volt, s Tóth Károly ferencrendi szerzetes Gyula-Fehérvárról föl is szólal ez ellen, mert hisz — ugymond a hármak egyike én valék, a ki még ma is élek, mit az igazság érdekében kijelenteni kötelességemnek tartok, és magát az eseményt röviden jelezni: A kivégeztetés napján ugyan is esti 10 óra után hozzám jött zárdafőnökünk Dank Agáp, és ijedve mondá: gróf Bathyányt ide hozták, az udvaron van egy szekéren, mit csináljunk? — Rövid válaszom volt: hát majd letesszük a sírboltba; el is indulunk azonnal, és frater Zenófi kísérvé ki a szükséges lámpákat és kulcsokat hozta, a sírboltba mentünk, a holttestet oda leszállítottuk. Itt körülnézvén, tanakodtunk, hová rejsük azt, és legelőszőrűbknék találtuk a lemenetnél balra a legalsó üresen álló helyet mielőtt azonban oda betennök, mondám: rendkívüli időket élünk, és mi felelősek vagyunk elfogadásáról a családnak, nézük meg benn van-e a koporsóban? Erre nagy ezöfeszítéssel fölzakítottuk az egyszerű fakoporsó födelét, és valóban benne szemléltük gróf Bathyány Lajos testét, szép illedelmesen elhelyezve, hosszú hálókötösbe burkolva, csak homlokán a golyó által furt nyílás volt fekete selyemkelmével beragasztva; lezártuk tehát ismét, s miután a kath. egyház szertartása szerint beszenteltük s imáinkat buzgón vezértük, öök nyugalmat és békét óhajtván, a kismélt üregbe betoltuk és azonnal be is faztuk. A sírkövet később gróf Zichy Károly készítette.

— **A helybeli unitárius közép tanoda** ifjusága majajalissa vasárnap — 19-én — fog megtartani. Ujabbban is felhívjuk rá a közönség figyelmét, s pártolását melegen ajánljuk.

— **A juhászok és kutyáik.** A „Kecskemét“ írja: Május hó 8-án Vörösmarti nevű juhász „Ballószög“ nevű pusztára testvéréhez menvén, utközben az uton juhászok által támadtatott meg. Ezek közül nagynehezen ki menekülvén, célja elérhetőse végezet tovább ment, dolgát végezve, visszafelé ugyanazon az uton jött, s kutyák ismét megtámadták, nemesak, de lábát is erősen megharapták, s ruháját le tépték, hogy magát megvédje, az egyik kutyára rálétt, — előzőleg az ott közelben volt juhászokat felhívta, hogy a kutyákat csendesítsék, mire azok nevetéssel váloszoltak, ugy látszik tetszett nekik nekik nagyon ez a dolog. Amint a kutyára rá létt, a juhászok megrohanták és agyonverték. Dulakodás közben a nála volt löfegyver elsült s Zöldág juhászt megsértette. Az agyonvert juhászt e hó 9-én eltemették, a meglőtt gonosztestet pedig kórházba szállították. A többiek elfogatására a kollő intézkedések megtétek.

— **Kényes helyzet.** Táviratilag volt már jelentve, hogy Wintert, a bécsi bazár tulajdonosát ki sok pénzt elcsikkasztott 6 évre ítélte el a törvényszék. A tanuvallatásnál érdekes volt, midőn Tschier Emilia k. a. jelent meg kivel a bazártalajdonos szerelmi viszonyban állt és kiről azt állította, hogy havonként 500 frtot költött rá. A fiatal; szép hölgy, alig husz éves ugy állott a törvényszék előtt, mintha vádlott lett volna. Szemét lesütötte, arcára mélyen levonta fátyolát, hogy senki föl esmerje. Egyik színháznál, mint kisebb szerepítő működik s a kik a mint színésznőt meg nem ismerhették, most kíváncsiak voltak megismerni. A tanu nyiltan kimondta hogy 430 frtot és egy 40 frtos karperecet kapott vádlottól ajándékba egyebet semmit. Erre Winter is beismerte, hogy igaztalanul állította a 500 frtos havi kiadást.

— **Mégy elfogatott Amerikában.** Mégy az 1871-diki párisi comune egyik leghíresebb embere, egyike azoknak, ki Courbetter és Rocheforttal a tuszok leövetése ellen tiltakozott s később Pyat Bódoggal Páris bevetele után még egy ideig a katakomákban lappangott, utóbb azonban kimenekült, utóbbi időkbén egy társaságot alapított Amerikában, melynek czélja volt a Fourier Cabot és Blanc Lajos theoriát valósítani és amunkát a töké felibehelyezni. E nyíron kellett volna az általános foradalomnak kitörni, mely minden nagyobb amerikai városban egyszerre tört volna ki. Az összeesküvés felfedzetett a new-yorki nyomozó titkos rendörség által De a new-yoeki törvényhatóság kezessége kibocátotta.

CSARNOK

A játékesók.

(Vége.)

Kisebb városokban vagy falvakban egészen máskép van. Ott minden hiúságuk mellett is (mert mikor és hol ne volna a nő hiu?) ismeretlen a gög, affectálás s több ily erénye a nagy városi hölgyek legnagyobb részének; „muzulmani resignatióval“ hajlanak meg a „biró“ jogos szigora előtt s az a gyöngéd pir, mely a végrehajtás pillanatában üde arcukat dönti, szüzi érzelméről, szent ártatlanságról, minden szépről és jóról regél, hogy valóban mintegy bánni kezd a gyönyörködő végrehajtó: minek is volt olyan kegyet-

len? Szerenesére megnyugtatta az a tudat, hogy hát itt tulajdonképen semmi kegyetlenség nem lett elkövetve, mi a piruló lányka érzelmén, gondolkodásmódján vagy bármien is foltot ejtett volna, mert, hisz az egész csak játék. . . Egy tekintélyes egyén idevonatkozólag azt mondja, hogy inkább kedvelné leánya barátjának az ilyen őszinte érzelmű s a körül-mányekhez alkalmazkodó hölgyet, mint az obligát sikoltozásban kitörő s krétarágó chigontartót. S igaza is van.

Egyébiránt ha már valaki mindenképen illetlenségnek tartja a férfi illetén megcsókolását vagy egyáltalában bizonyos egyént semmi áron sem akar megcsókolni: könnyen segíthet magán; engedje oda ajkait a férfi megcsókolására s az övé maradjon mozdulatlanul és hidegen mint a márvány. Ezáltal a társaság követelményeinek is eleget tesz s el sem itélhetik (?), mert ő . . . nem csókol. Meg lehetnék róla győződve, hogy a férfi ezzel is meg fog elégedni — a minthogy meg is kell elégednie — s a társaság a nélkül, hogy észrevenné, abban a hiedelembé lesz, hogy az „ítélet“ pontosan „végrehajtatott“ vagyis a hölgy megfelelt kötelességének.

A játékesók igen régi eredetű; már a lacedemonok használták nyilvános játékok (olimpiai játékok) alkalmával, sőt ez valóságos programtárgyat is képezett. V. Károly (1520-1558) csupa kedvtelésből csókolá meg egy vendégség alkalmával esinos szolgálóját, ki ezt így minden apropos nélkül merészségnek találván, nem késett ő felségének egy barátságos poffal viszonzni. Hasonlóképen járt XII. Károly (1699—1718) svéd király is.

Az erdélyi szász leányok e tekintetben engedékenyebbek, mert ők a „mamák s mindenki szemelátára is csókolódnak a játszó vagy tánczó studentekkel.

KÖZGAZDASÁG.

Piaczi árjegyzék.

A tordai vásárra 1878. május 11. hozott tárgyaknak

1 hectoliter Tisza buza	9 frt — kr
„ Tavasz buza	8 „ 25 „
„ Elegybuza	7 „ 50 „
„ Rozs	6 „ 50 „
„ Arpa	3 „ — „
„ Zab	3 „ — „
„ Törökbuza	6 „ 50 „
méter mázsa Szóna kötetlen	2 „ 50 „
méter mázsa Alomszalma	— „ 36 „
Tüzi fa köbméter	2 „ 70 „
1 kilogramm Marchalus	36 „
„ Disznóhus	56 „
„ Turó	48 „

Bécsi tőzsde.

1878. 17/5.

Magyar arany-jaradék	85.75
Magyar) kincstári utalvány 1 kibocsát	119.—
Magyar) kincstári utalvány 2 kibocsát.	109.50
Magyar kel.vasut elsőbbség 2 kibocsát	72.75
Magyar állami kötvény 1876.	65.25
Magyar vasuti kölcsön	99.50
Magyar földtehermentesítési kötv	79.70
Temesvári földtehermentes kötv.	78.—
Erdélyi földtehermentes kötv.	77.25
Horvát-Szlavon földtehermentes kötv.	—
Magyar szőlő váltáság kötv.	82.—
Oszt. egységes államadosság papbaa	62.15
Oszt. egységes államadosság ezüstben	64.70
Oszt. aranyjaradék	71.65
1860. állam sorsjegy	114.—
Oszt. nemzeti bankrészevény	802.—
Oszt. hitelrészevény	216.25
Magyar hitelbank	190.75
Ezüst	105.35
Os. k. arany	5.72
Napoleonkor	9.70
Német birod mark	59.85
London	120.55

Felelős szerkesztő és kiadó: Volz B.

VOLCZ és TÁRSA

Könyv és Papirkereskedésében Tordán kaphatók:

Vonalzott és tiszta könyvek; Hivatalok, egyletek magányzók, ügyvédek kereskedők, jegyzők és mindennemű iparral foglalkozók részére, vászonba vagy papirba kötve dús választékban. Másoló könyvek Kereskedők, Irodák sat. részére.

Előfizethetni – illetőleg előjegyeztetni – lehet a következő művekre:

PETŐFI SÁNDOR összes műveinek képes diszkiadására, füzetekben, egyes füzet ára 40 kr.

Kálmán a Szegedi Lelencz vagy Konstantinápoly rózsája ezimű nagyhatású regényre TIHAMERTÓL, mely a folyamatban volt keleti háborút öleli fel és ebből meríti tárgyát, egyes füzet
mely összeg a füzetek átvételekor fizetendő. ára 25 kr.

Az Ördög fia ezimű regény füzetekre. ára 25 kr.
Ugyan ezek német nyelven is megrendelhetők.
Továbbá Szulejka vagy a Három Gyöngye ezimű regény füzetekre. 25 kr.
Ugyan e művek megrendelői rendkívüli kedvezmény áron megrendelhetik azok

OLAJNYOMATU JUTALOM KÉPEIT is VÁSZNRA SZÉLES ARANYKERETBEN,

megtekinthetők a képek valamint megrendelési feltételei is.

 Vidékre járó ügynökönk szintén elfogad minden nemű előfizetést és előjegyzést.

Továbbá kapható:

A Bagatell törvény a 1877. XXII. t. cz. ára	40 kr.
Ehez ügyvitel	40 kr.
A Bagatell törvény ügyvitellel egybekötve	80 kr.
A Gyámsági és gondnoksági ügyek 1877, XX. t. cz. ára	50 kr.
Ahez ügyrend	40 kr.
A gyámsági ügyek ügyrendel egybekötve	90 kr.
A Bagatell törvény szerint előírt nyomtatványok, Panaszkönyv, Mutatókönyv, Határidő napló, Idésvény és Jegyzék a pénzbírságokról a legjutányosabban szabott árakban.	

 Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

Fontos Hirdetés!

A gyomor és altesti bajokban, valamint hideglelés ellen legbiztosabb hatásának ismert

Dr. Kiesow-féle Elet-essentia

valódiilag egyedül Matherny Emilnél Gy.-Fehérvártt kapható.

(16 21—15)

Figyelemreméltó
idegbajok- és nehézkórban
szenvedőknek
Legujabban feltalált gyógymód
Számátalan hálaíratot
mutathat fel sikeres gyógyításról

Sylvius Boas

Specialista idegbajokban

Értekezhetni reggel 8 órától este 8 óráig

BERLIN SW.

Friedrichstrasse 22.

Levdélbeli megkeresésre is.

 SYLVIUS BOAS urnak

Berlin Friedrichstrasse 22, I.

Kérem megküldését **Auxilium orientis**nek

Sondernohe posta állomás Oberdachstetten,

Bajorhon 1875 május 3-án

Dorsch, plébános.

Sondernohe május 27-én 1875

Tekintetes ur!

Vonatkozva május 5-ről keltezett becses soraira, melyek mellett egy községembeli 10 éves beteg leányka részére Auxilium orientisét megküldötte, bátorkodom a szülőik felkérése folytán tudatni, hogy a beteg a gyógyszer-adagot előírt módon használata után ök a gyermeküknek jávulást vettek észre.

A gyöngye testalkotású gyermek betegségének állapota küiönös természetű, több hetek előtt görcsökkel; melyek naponta 7—8-szor ismétlődtek kezdődött meg, mikor is érzékeny fájdalmat érzett a gyomor körül annyira, hogy hirtelen ugrott fel olyankor az ágyba; szerének használata óta e jelenség megváltozott s a görcsök csak 1—2-szer ujulnak meg. A fájdalom még igen heves s minden tagjában éri. Étégyja alig van és szellemi tehetsége is korlátolt.

Neve Kremer Borbára.

Ezen rossz állapotánál a betegségnek kívánatos volna, ha némi rendszabályokat küldene.

tisztelettel

Dorsch Ödön plébános.

Sondernohe Junius 30-án 1875.

A görcsök elmúltak s csak akkor fordulnak elő, ha közönséges ételt eszik. Szeret s teudját kedveli. Fájdalmat most csak térdeiben érez, mert állani sem képes. Mindig szomjas és a vizet szereti. Szive táján fájdalmat érez. Betegsége óta 10 évvel érettebb gondolkodásának látszik.
5 adag kültését sat.

Dorsch.

Sondernohe szept. 26-án 1875

Örömmel értesíthetem, hogy patiensünk Kremer Borbára 24 nap óta a legjobb egészségnek örvend. A betegség tüneteinek híre sincs már s a hónapok óta ágyhoz szegzett leányka, ki járnai nem volt képes most ugrál tánczol. Étégyja megjött és virító kinézésű. A szülők ennéljogva általam halájukat jelentik önnök sat. sat.

Dorsch Ödön plébános.